SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

LAUSUNTO
8.11.2019

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Asia **Kirjallinen asiantuntijalausunto**

Hallituksen esitys laiksi rehulain muuttamiseksi (HE 70/2019 VP)

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää hallituksen esityksestä laiksi rehulain muuttamisesta lausuntonaan seuraavaa:

1. Johdanto

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi rehulakia sekä EU-lainsäädännön muutosten että kansallisten tarpeiden takia. Ruokaviraston tehtäviin ehdotetaan lisättäväksi vientiin liittyviä viranomaistehtäviä. Lakiehdotus liittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2017/625 eli nk. virallista valvontaa koskeva asetukseen, jota aletaan pääosin soveltaa 14.12.2019 lukien. Asetuksen voimaantulon myötä on tarpeellista muuttaa kansallista lainsäädäntöä vastaavasti. Lisäksi rehulain muutoksenhakusäännöksiä muutettaisiin vastaamaan uutta lainsäädäntöä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) tullessa voimaan 1.1.2020 ja korvatessa hallintolainkäyttölain (586/1996). Maa- ja metsätalousministeriöstä saadun tiedon mukaan myöhemmässä vaiheessa on tarkoitus toteuttaa rehulain kokonaisuudistus.

2. Tuotantoeläinten ruokintakokeita koskevat luvat

Hallituksen esityksen 10 a ja 10 b §:ssä säädetään luvasta käyttää tuotantoeläinten ruokinnassa tieteellisessä kokeessa lisäaineena ainetta, jota ei ole hyväksytty kyseiseen tarkoitukseen. Tällöin käytölle haettaisiin lupa Ruokavirastolta, joka voisi myöntää luvan tietyillä edellytyksillä. Kokeen keskeyttämisestä tilanteessa, jossa havaitaan haitallisia vaikutuksia, tulisi ilmoittaa viipymättä Ruokavirastolle.

Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että tilanteessa, jossa ruokintakokeessa käytettävä lisäaine sisältäisi eläviä muuntogeenisiä (GM-) organismeja, saattaisi syntyä epäselvä rajapinta geenitekniikkalain (377/1995) mukaisiin lupamenettelyihin ja viranomaisvelvoitteisiin. Koska tällaiset erityistilanteet ovat käytännössä hyvin epätodennäköisiä, mahdollisia rajapintoja voidaan tarkastella myöhemmin rehulain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

3. Ruokaviraston tehtävät

Esityksen 23:ssä säädetään Ruokaviraston tehtävistä. Niihin kuuluisivat myös vientitodistukset, joista säädetään 24 a §:ssä. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että velvoitteen tulisi kattaa myös sellaiset viralliset todistukset, joita vientiyritykset tarvitsevat osoittaakseen vastaanottajamaan viranomaisille, ettei vientierä sisällä

sellaisia GM-organismeja, jotka eivät ole hyväksyttyjä vastaanottavan maan lainsäädännössä. Velvoitetta tai valtuutusta antaa kyseisiä todistuksia ei ole toistaiseksi osoitettu Suomessa selkeästi millekään viranomaiselle, mikä on osoittautunut ongelmalliseksi sekä viejä- että viranomaistahoille. Toistaiseksi geenitekniikan lautakunta on antanut todistuksia pyydettäessä. Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan geenitekniikan lautakunta ei ole tarkoituksenmukaisin viranomainen tällaiseen tehtävään, koska rehujen muuntogeenisuutta ei valvota geenitekniikkalain nojalla. Ruokaviraston roolia muuntogeenisuutta koskevien vientitodistusten antajana puoltaa myös se, että Ruokavirasto valvoo paitsi rehujen muuntogeenisuutta, myös geenitekniikkalain mukaisena valvontaviranomaisena kylvösiementen muuntogeenisuutta.

Ruokavirastolla, joka valvoo GM-organismeja sekä virallista valvontaa koskevan asetuksen että geenitekniikkalain nojalla, on käytettävissään muuntogeenisuutta koskevien vientitodistusten kirjoittamiseen tarvittava asiantuntemus ja tietolähteet, sekä - tilanteen niin vaatiessa - myös GM-organismien analytiikkaan akkreditoitu laboratorio. Koska lisäksi GM-elintarvike- ja rehukasveja koskevat viljelyhakemukset käsitellään asetuksen (EY) N:o 1829/2003 mukaisesti, ei ole tarkoituksenmukaista, että geenitekniikan lautakunta eri geenitekniikkasäädöksen (direktiivin 2001/18/EY) toimivaltaisena viranomaisena antaisi viejille todistuksia siitä, ettei organismia ole hyväksytty viljeltäväksi EU:ssa. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että lain tulkinnassa tulisi ottaa huomioon mainitut GM-organismien vientitodistuksia koskevat näkökohdat. Rehulain kokonaisuudistuksessa asiaa tulisi viranomaisten toimivallan jaon kannalta vielä tarkastella uudelleen ja selkiyttää tilannetta sekä rehulaissa että mahdollisesti myös geenitekniikkalaissa.

4. Tiedonantovelvollisuus

Hallituksen esityksen 38 §:ssä säädetään valvontaviranomaisen ja valtuutetun tarkastajan tiedonantovelvollisuudesta, jos valvontaviranomainen tai valtuutettu tarkastaja tietää tai epäilee, että rehu tai sen käyttö voi aiheuttaa vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle tai ympäristölle. Jos rehu sisältää eläviä muuntogeenisiä organismeja, voisivat tietyt erityistilanteet edellyttää ilmoittamista myös geenitekniikan lautakunnalle ja - vaaran luonteesta riippuen - asianomaiselle geenitekniikkalain mukaiselle valvontaviranomaiselle. Koska tällaiset tilanteet ovat hyvin epätodennäköisiä, tarkoituksenmukaiset tiedonantomenettelyt voidaan tässäkin tapauksessa selvittää myöhemmin rehulain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Neuvotteleva virkamies Kirsi Törmäkangas